

RIJEČ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 42, godina XXI
novembar, 2016.
[str. 173-177]

© Monos 2016

Krik sa margine: O poeziji Fikrete Karić i Senaide Sarajlić

Mr.sc. Fatima Bećarević

“Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima.”¹

U ovom radu predstavljene su dvije pjesnikinje porijeklom iz Gračanice. Osim pjesništva i općine na kojoj borave, povezuje ih i ista bolest – cerebralna paraliza. Riječ je o Fikreti Karić koja iza sebe ima pet objavljenih knjiga i o Senaidi Sarajlić koja je ove godine objavila svoju prvu zbirku poezije u kojoj su sabrana djela koja su nastajala dugi niz godina. Pozicija sa koje pišu obje autorice predstavlja poziciju drugog-marginaliziranog u odnosu na dominirajuće matrice u društvu. Njihova drugost određena je invaliditetom, nemogućnošću formalnog obrazovanja, otežanim kretanjem, rodnim diskursom i svim onim odrednicama koje su karakteristične za žene u patrijarhalnom društvu kao što je bosanskohercegovačko. Poezija Fikrete Karić uronjena je u islamski religijski diskurs kroz koji se prikazuju sve njene želje, problemi, tegobe i radosti, dok Senaida Sarajlić piše sa pozicije mlade djevojke pred kojom su prva ljubavna iskustva, želje za druženjem i otkrivanjem novih svjetova koji joj zbog invaliditeta bivaju uskraćeni. Ovaj rad je prilika da se skrene pažnja na poziciju osoba sa invaliditetom u bosanskohercegovačkom društvu i ukaže na bisere koji nastaju u skrivenim kutovima našeg društva, tamo gdje borave oni koji nemaju priliku izboriti se za mjesto koje zaslužuju.

Ključne riječi: Fikreta Karić, Senaida Sarajlić, poezija, cerebralna paraliza,

Pojava mladih ljudi na književnoj sceni uvijek predstavlja osvježenje i obogaćivanje koje pruža nove poglede na svijet, društvo i život u cjelini. U posljednjih

---

1 Konvencija o ljudskim pravima

nekoliko godina na književnu scenu hrabro su iskoračile dvije spisateljice iz Gračanice i to ne bi bilo ništa neobično da obje ne povezuje ista pozicija sa koje posmatraju svijet i egzistiraju u njemu. A posmatraju ga iz malo drugačijeg položaja, one su, naime, u invalidskim kolicima i kako jedna od njih kaže, one ne hodaju zato da ne bi pravile gužvu u prometu, ali zato pišu, hrabro i lijepo, otkrivajući nam drugačije svjetove i polazišta.

Povezuje ih ista bolest – cerebralna paraliza i ista ljubav – pisana riječ i pjesništvo. Riječ je o Fikreti Karić, koja iza sebe ima pet objavljenih knjiga i o Senaidi Sarajlić, koja je ove godine objavila svoju prvu zbirku poezije u kojoj su sabrana djela koja su nastajala dugi niz godina.

Pozicija sa koje pišu obje autorice predstavlja poziciju drugog-marginaliziranog u odnosu na dominirajuće matrice u društvu. Njihova drugost određena je invaliditetom, nemogućnošću formalnog obrazovanja, otežanim kretanjem, rodnim diskursom i svim onim odrednicama koje su karakteristične za žene u patrijarhalnom društvu kao što je bosanskohercegovačko. Zbog toga je i njihova borba za životom veća i zahtijeva veliko poštovanje, jer sve što su postigle, postigle su same, bez velike pomoći zajednice u kojoj žive i okruženja. I iako često putuju imaginarnim putevima mašte i želja, njihovi putevi sežu i do drugih gradova i država, povezuju ih sa budućim čitateljima, sa prijateljima, humanitarnim i prosvjetnim radnicima i pedagozima koji ih vode i dočekuju.

Cerebralna paraliza se definira kao grupa poremećaja pokreta i položaja, uzrokovana defektom ili oštećenjem nezrelog mozga. Osobe oboljele od ove bolesti teško se kreću, često imaju probleme sa vidom, govorom, probleme sa učenjem i zapažanjem. Međutim, svaka osoba koja boluje od cerebralne

paralize je drugačija, pa stručnjaci smatraju da svakom treba pristupiti na drugačiji način, u skladu sa njegovim potrebama. Ukoliko savlada vještine neophodne za bavljenje određenim zanimanjima, nema razloga da osoba sa cerebralnom paralizom ne bude zaposlena.² Nažalost, zakonske procedure, arhitektonska rješenja i zakonitosti po kojima djeluje obrazovni sistem nemaju sluha za probleme sa kojima se susreću osobe sa invaliditetom kojih u BiH, prema rezultatima posljednjeg popisa, ima oko 355 740.³ Najveću podršku osobama sa invaliditetom pružaju njihovi roditelji koji su često prisiljeni udaljiti se od svakodnevnog načina života i svoj život prilagoditi i organizovati u skladu sa potrebama oboljele djece. Jedan od razloga zašto se osobe sa invaliditetom ne školuju i ne zapošljavaju jeste činjenica da po završetku srednje škole, bivaju uvrštene u radno sposobno stanovništvo, pa u skladu s tim gube pravo na socijalnu pomoć i dohodak koji im je često neophodan za svakodnevni život.

Fikreta Karić “Majka”

Posljednja knjiga Fikrete Karić, koja nosi simboličan naziv “Majka” predstavlja zbornik u kome su sadržani zapisi, sjećanja, pjesme, citati iz vjerskih knjiga i islamske pouke o lijepom ponašanju. Naziv knjige “Majka” predstavlja simboličan način odavanja priznanja Fikretinoj majci, o čijem životu saznajemo iz zapisa, sjećanja i pjesama, objavljenih u prvom poglavlju. I kao što život počinje u majčinom naručju, tako i Fikretina knjiga počinje zahvalom i odavanjem priznanja majci za sve učinjeno, za snagu, hrabrost i volju sa kojom se borila u teškim trenucima. Jer Fikretina majka je heroj, borac koji vodi svoje oboljelo dijete i pomaže mu na putu pronalaska sebe i spoznaje pravih vrijednosti. Kao i cijela knjiga i poglavlje o majci

2 Hrvatski savez udruga cerebralne i dječije paralize, Cerebralna paraliza – o oboljenju <http://www.hsucdp.hr/cerebralna-paraliza/>

3 Konačni rezultati popisa iz 2013. godine, objavljeni 1.7. 2016 od strane Federalnog zavoda za statistiku

prožeto je mislima iz Kur'ana i pisano u duhu islamske tradicije u kojoj se kao i u tradicionalnoj epici za majku čuva povlašteno mjesto štitičnice, hraniteljice i istinskog prijatelja. Ta pozicija hraniteljice i žrtve za porodicu donekle je stereotipna i oslanja se na tradiciju narodnog pričanja i usmenog oblikovanja koja je sveprisutna u ruralnim područjima naše zemlje.

Fikreta se u jednoj pjesmi nastoji indentificirati sa svojom majkom, pa svojim djelima daje ulogu djece, ulogu nasljednika koji će ostati iza nje u amanet budućim generacijama. Time se potvrđuje sveprisutna teza o ženskom pismu koja čin pisanja poistovjećuje sa činom rađanja u kome prenošenje teksta na papir označava odvajanje od tijela i prenošenje u drugu dimenziju. Zbog toga i pjesnikinja majka postaje "Nensi na književni način"⁴ čime se pomjera tradicijska linija prenošenja titula, a zamjenjuje je nova u kojoj *nena* više nije *nena* u tradicionalnom smislu riječi, nego postaje žargonska *nensi* djelima koja nastaju. Kroz prizmu majčina života ogleda se život porodice u patrijarhalnoj bosanskoj sredini, pa se stoga uloge i pozicije u društvu prenose kulturološki s koljena na koljeno i Fikreta postaje nosilac i prenosilac tih vrijednosti u svojim knjigama, odnosno u pisanoj formi koja riječima daje drugačiji kontekst i smisao. Izliv ljubavi prema majci ujedno je vidanje rana i suočavanje sa tragičnom sudbinom, sa prazninom ostavljenom iza oca, sa trenucima nerazumijevanja sebe i drugih i konačnim pomirenjem kao jedinim mogućim izlazom, jer Fikreta ni u jednom trenutku neće pristati da bude žrtva sudbine, ona će podnijeti žrtvu u ime Allaha i nosit će je ponosno kao orden časti.

Osim majke Fikreta se zahvaljuje još jednoj osobi, prijateljici Medini Jusić, koja je bila

njen duhovni vođa i istinski prijatelj na putu vlastite spoznaje života, pravih vrijednosti i čari iskrenog i toplog prijateljstva.⁵ Prisjećajući se prijateljstva, Fikreta sa nostalgijom navodi "Uspomene su te koje te vrate meni u sjećanje, drže u mom životu još uvijek među živima" predstavljajući na taj način jednu drugačiju dimenziju vremena koje nije prolazno nego ostaje u sjećanju i dobija repetitivnu funkciju sa svakim prisjećanjem koje postaje ponovni doživljaj i utjeha. Prolaznost koja odlikuje vrijeme i predstavlja stalno izmicanje i prolazak, odnosno prelazak iz jedne dimenzije u drugu, u Fikretinoj poeziji i prozi je sveprisutno iako se u nekim pjesmama čini da prati pokretljivost i tempo današnjeg društva, što možemo iščitati iz sljedećih stihova

"Ne ljuti se,
Ne mrzi,
Nemaš vremena"

Na drugim mjestima to isto vrijeme odlikuje stagnacija i vraćanje, odnosno ponovno proživljavanje uspomena.

Najveći dio knjige "Majka" čine pjesme koje su podijeljene u tri cjeline i posvećene su majci, prijateljici i vjeri. Upravo su ti momenti poetskog izražavanja značajni za upoznavanje sa pjesnikinjom zato jer poezija kao žanr ostavlja dosta prostora za upisivanje značenja, za analizu i tumačenje konteksta u kome nastaje i u kome se čita. I svi ti faktori utječu na to kako ćemo je doživjeti pa stoga nije čudno što samo čitanje Fikretine poezije predstavlja ujedno i upoznavanje nje same, ali i cijelog kulturnog konteksta u kome ona živi.

Razlog zbog kojeg se Fikreta zrelo i smireno nosi sa gubitkom bliske osobe leži u činjenici da je njena najveća odanost, odanost Allahu, te da, vjerujući u mogućnost boljeg

4 Majka, Karić Fikreta, Zenica, Emanet, 2016, str: 16

5 Medina Jusić bila je pedagogica iz Sarajeva koja je veći dio svog života posvetila pedagoškom radu, novinarstvu i pomoći osobama sa poteškoćama kroz različite organizacije i udruženja. Uredila je Fikretine prve tri knjige "Moji snovi" "Stihovi moje duše" i "Djevojka sa bisernom suzom"

života u džennetu, pjesnikinja vjeruje i u mogućnost pronalaska istinske sreće i zadovoljstva na ovom svijetu. Čak i u onim pjesmama, u kojima se čini da govori o svjetovnom i o ljubavi prema čovjeku, njena istinska odanost i ljubav metaforički su usmjerene prema Allahu, njegovoj milosti i veličini.

Iako većina pjesma koje govore o vjeri nosi snažnu moralno didaktičku poruku, pjesnikinja u njima ujedno otkriva sebe i vlastite dileme i stavove. Ona ne propituje pravila u skladu sa kojima organizuje svoj život, ali na svom primjeru nastoji ukazati drugima na greške koje čine, na ružne pojave koje su dio naše svakodnevnice i koje nas okružuju. Stoga iščitavajući knjigu "Majka", ujedno iščitavamo životnu priču same pjesnikinje, probleme na koje nailazi kao osoba sa invaliditetom, jer njeno školovanje biva rano završeno, ali i stavove o mogućnostima koje savremeno društvo nudi. Fikreta ne pristaje na površna i privremena rješenja, ona ne želi tragati za zvanjima iza kojih neće stojati znanje. Njena individualna potraga počinje i završava uz vjeru u Allaha, koji joj olakšava probleme na životnom putu i daje snagu da nastavi dalje jer kako sama pjesnikinja na jednom mjestu kaže "Allah iskušava one koje voli".

Senaida Sarajlić "Govor tužnog srca"

U zbirci poezije "Govor tužnog srca" prikazan je širok spektar osjećanja prisutnih na razvojnem putu od djevojčice do mlade žene, pa iz pjesama možemo pratiti njeno odrastanje, čežnje, preokupacije, razočarenja, nadanja i želje sa kojima živi. Njena poezija je intimistička i otvara prozore duše, otkriva tajne odrastanja i stalnu želju da dinamikom, za kretanjem, za upoznavanjem svijeta i njegove ljepote, jer da može hodati, Senaida bi sigurno svojim koracima pokorila mnoge puteve svijeta.

Zbirka poezije "Govor tužnog srca" podijeljena je na tri dijela. U prvom dijelu, koji nosi naziv "Posvećeno dragim osobama" Senaida je odala priznanje svim onim ljudima

koji su važni na njenom životnom putu i koji joj pomažu da se lakše nosi sa poteškoćama. To su pjesme čiji junaci oživljavaju i dobijaju posebno ozračje toplote i humanosti jer oni neumorno vježbaju sa Senaidom, pomažu joj, zadirkuju je i nasmijavaju i uvlače je u stvarni svijet koji je ubrzan, dinamičan i odlikovan stalnim kretanjem i promjenama. Vedrina duha i dječija radoznalost prisutne su u pojedinim pjesmama i daju im razigranost ukombinovanu sa lokalnim obilježjima, sa likovima koji su stvarni i koji se prepoznaju u stihovima pjesama kao što su npr. "Gnjavatori" Svi oni predstavljaju oličje dinamike, kretanja i drugačije percepcije u odnosu na pjesnikinju koja je osuđena na čekanje u mjestu, na čekanje drugih koji će joj pomoći da dâ tempo životu, ubrza ga i pomjeri sa tačke u kojoj tapka.

Prva pjesma u zbirci "Govor tužnog srca" posvećena je Senaidinoj majci, njenoj zaštitnici i jedinom iskrenom prijatelju koji je prati i podržava na svim životnim putevima.

Drugi dio zbirke, koji nosi naziv "Tebi bezimenu čovječe" govori o ljubavi, i u njemu su iskazane čežnje, želje i nadanja pjesnikinje koja oslikava cijelu jednu paletu osjećaja, od onih najintimnijih, stidljivih nadanja djevojčice, pa do čežnji i želja djevojke koja pati za mladićem kojeg nema. Bezimenu čovjek je metafora za ljubav, ljubav prema muškarcu, ali i prema samoj ideji ljubavi koja je u vremenu u kome pripovjedačica živi izgubila romantičarski duh za kojim ona traga. Postoje pjesme u kojima imamo uvid u velika ljubavna razočarenja sa kojima se pjesnikinja bori na dva načina, u nekim pjesmama postaje junak-rijeka i pušta matici osjećaja da je nosi mireći se sa sudbinom, dok na drugim mjestima nastoji pokazati otpor, kreiranjem vlastitog izolovanog svijeta u kome će pokazati svu hrabrost karaktera i okružiti se onim što voli. Sazrijevanje i želja za životom njenih vršnjaka, za igrama, prvim zabavljanjima i ljubavima, u Senaidinoj poeziji često prelaze u očajnički krik za promjenom, pa se zato

ponekad čini da se u stihove pjesama uvlače mračni nagovještaji očajja koji prizivaju smrt kao suprotnost trenutnoj egzistenciji i životu. Čeznja za ljubavnikom prepliće se sa čežnjom za gradom o kome pjeva, za zvukom gitare, za razgovorom i blizinom onog koji ne dolazi. Uticaj savremene kulture i umjetnosti odrazio se i na Senaidinu poeziju, pa stoga često u njenim pjesmama možemo iščitati intertekstualne elemente, koji poeziji daju notu prepoznatljivosti i poistovjećivanja sa univerzalnim osjećajima samoće, melanholije, beznađa i neuzvraćene ljubavi. (napomena: U nastavku slijede izabrane pjesme iz zbirke Fikrete Jahić "Majka" i Zbirke Senaide Sarajlić "Govor tužnog srca")

SUMMARY

Scream at the margin: About poetry Fikreta Karic and Senaida Sarajlic

---

This work presents two poets from Gracanica. Except poetry and municipalities where they live connects them and the same disease-cerebral palsy. It is about Fikreta Karic who was published five books and Senaida Sarajlic who this year published her first

collection of poetry, songs that were written many years ago. Position at which write this two authors represent the position of the second-marginalized in relation to the dominant trends in society. Their position is determined by theirs disabilities, the inability of formal education, limited mobility, gender discourse and all the features that are characteristic for women in a patriarchal society such as Bosnia and Herzegovina. Poetry Fikreta Karic has the Islamic religious discourses through which displayed all her wishes, problems, difficulties and joys, while Senaida Sarajlic writes from a position of young girls in front of which are the first love experience, desire to socialize and discover new worlds that are due to her disability deprived. This work is an opportunity to draw attention to the position of persons with disabilities in Bosnia and Herzegovina society and see the pearls that are located in the hidden corners of our society, where live those who do not have the opportunity to fight for a place they deserve.

Key words: Fikret Karic, Senaida Sarajlic, poetry, cerebral palsy